1 | Korijeni i potencije

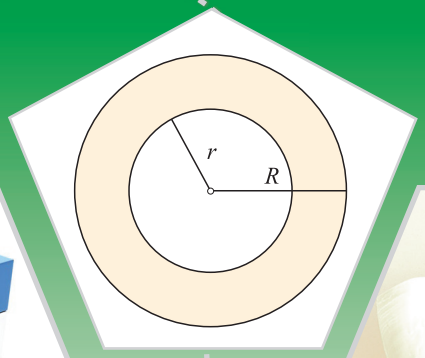

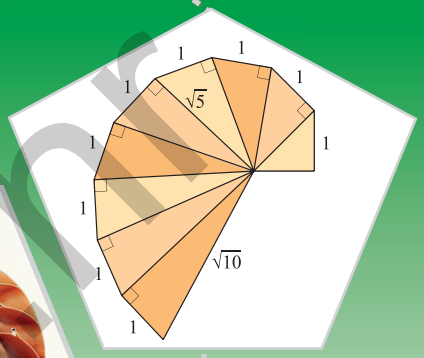

Nakon ovog poglavlja moći ćeš:

- ✓ prelaziti iz prikaza potencije racionalnog eksponenta u prikaz korijenom i obratno
- ✓ računati vrijednost korijena i potencija racionalnog eksponenta koristeći se džepnim računalom ili bez njega
- ✓ računati s potencijama racionalnog eksponenta

1.1. Drugi i treći korijen

Ponovimo što znamo o drugom i trećem korijenu iz prethodnog razreda. Do tih pojmova doveli su nas problemi rješavanja jednadžbi $x^2 = a$ i $x^3 = a$.

PRIMJER 1.

Polumjeri veće i manje kružnice kružnog vijenca odnose se kao $5 : 3$. Površina kružnog vijenca je $144\pi\,\text{cm}^2$. Kolike su duljine polumjera kružnica?

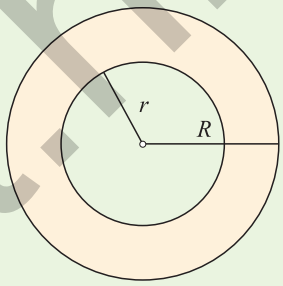

Označimo li $R = 5k$, $r = 3k$, tada dobivamo

$$P_{\text{kružni vijenac}} = R^2\pi - r^2\pi = 25k^2\pi - 9k^2\pi = 16k^2\pi$$

$$144\pi = 16k^2\pi, \quad k^2 = 9, \quad k_{1,2} = \pm\sqrt{9} = \pm 3.$$

Budući da su duljine polumjera pozitivni brojevi, slijedi da je $k = 3\,\text{cm}$, a tada je $R = 15\,\text{cm}$ i $r = 9\,\text{cm}$.

PRIMJER 2.

Zlatar ima pet zlatnih kuglica sljedećih promjera: $0.25\,\text{cm}$, $0.25\,\text{cm}$, $0.5\,\text{cm}$, $0.75\,\text{cm}$ i $0.75\,\text{cm}$. Želi ih pretopiti u jednu zlatnu kuglu. Koliki će biti polumjer nove kugle?

Polumjeri kuglica su redom $0.125\,\text{cm}$, $0.125\,\text{cm}$, $0.25\,\text{cm}$, $0.375\,\text{cm}$, $0.375\,\text{cm}$. Zbroj obujmova tih pet kuglica jednak je obujmu veće kugle, tj.

$$V = 2 \cdot \frac{4}{3} \cdot 0.125^3\pi + \frac{4}{3} \cdot 0.25^3\pi + 2 \cdot \frac{4}{3} \cdot 0.375^3\pi = \frac{4}{3}\pi \cdot 0.125,$$

tj.

$$\frac{4}{3}R^3\pi = \frac{4}{3}\pi \cdot 0.125, \quad R^3 = 0.125, \quad R = \sqrt[3]{0.125} = 0.5\,\text{cm}.$$

Nova kugla ima polumjer $0.5\,\text{cm}$.

U prethodnim smo primjerima tražili pozitivne brojeve čiji je kvadrat jednak 9, odnosno čiji je kub jednak 0.125. Traženi su brojevi kvadratni (drugi) korijen iz 9, odnosno treći korijen iz 0.125.

Drugi i treći korijen

Drugi korijen pozitivnog broja a je pozitivni broj koji pomnožen sam sa sobom daje broj a.

Treći korijen realnog broja a je broj čiji je kub jednak a.

Drugi i treći korijen iz 0 jednak je 0.

Drugi i treći korijen nenegativnog broja su realni brojevi i pri računanju s njima koristimo svojstva zbrajanja i množenja u skupu $\mathbb{R}$. No, za korijene vrijede još i ova pravila.

Ako su a i b nenegativni brojevi, tada vrijedi:

$$\sqrt{ab} = \sqrt{a} \cdot \sqrt{b}$$
$$\sqrt{\frac{a}{b}} = \frac{\sqrt{a}}{\sqrt{b}}, \quad b \neq 0$$
$$\sqrt{a^2} = a.$$

Ako je a realni broj, tada je: $\sqrt{a^2} = |a|$.

Ako su a i b realni brojevi, tada vrijedi:

$$\sqrt[3]{ab} = \sqrt[3]{a} \cdot \sqrt[3]{b}$$
$$\sqrt[3]{\frac{a}{b}} = \frac{\sqrt[3]{a}}{\sqrt[3]{b}}, \quad b \neq 0$$
$$\sqrt[3]{a^3} = a.$$

PRIMJER 3.

Izračunajmo:

a) $\left(\sqrt{a} + \sqrt{2b}\right)^2 - \left(\sqrt{a} - \sqrt{2b}\right)^2$ **b)** $\left(\sqrt[3]{a} + 1\right)\left(\sqrt[3]{a^2} - 1\right)$.

a) $\left(\sqrt{a} + \sqrt{2b}\right)^2 - \left(\sqrt{a} - \sqrt{2b}\right)^2 = a + 2\sqrt{2ab} + 2b - \left(a - 2\sqrt{2ab} + 2b\right) = 4\sqrt{2ab}$.

b) $\left(\sqrt[3]{a} + 1\right)\left(\sqrt[3]{a^2} - 1\right) = \sqrt[3]{a^3} - \sqrt[3]{a} + \sqrt[3]{a^2} - 1 = a + \sqrt[3]{a^2} - \sqrt[3]{a} - 1$.

PRIMJER 4.

Racionalizirajmo nazivnike razlomaka:

a) $\dfrac{6}{\sqrt{x+3} - \sqrt{x}}$ **b)** $\dfrac{1}{\sqrt[3]{x} - 1}$.

a) $\dfrac{6}{\sqrt{x+3} - \sqrt{x}} = \dfrac{6}{\sqrt{x+3} - \sqrt{x}} \cdot \dfrac{\sqrt{x+3} + \sqrt{x}}{\sqrt{x+3} + \sqrt{x}} = \dfrac{6\left(\sqrt{x+3} + \sqrt{x}\right)}{x+3-x} = 2\left(\sqrt{x+3} + \sqrt{x}\right)$

b) $\dfrac{1}{\sqrt[3]{x} - 1} = \dfrac{1}{\sqrt[3]{x} - 1} \cdot \dfrac{\sqrt[3]{x^2} + \sqrt[3]{x} + 1}{\sqrt[3]{x^2} + \sqrt[3]{x} + 1} = \dfrac{\sqrt[3]{x^2} + \sqrt[3]{x} + 1}{x - 1}$.

Kako usporediti dva korijena? Pokažimo da za pozitivne brojeve x i y vrijedi

$$x < y \iff \sqrt{x} < \sqrt{y}.$$

Ovdje se radi o dvije tvrdnje:

a) Ako za pozitivne brojeve x i y vrijedi $x < y$, tada je $\sqrt{x} < \sqrt{y}$.

b) Ako za pozitivne brojeve x i y vrijedi $\sqrt{x} < \sqrt{y}$, tada je $x < y$.

Dokažimo tvrdnju a). Ako je $x < y$, tada je $y - x > 0$, tj. $\sqrt{y^2} - \sqrt{x^2} > 0$.

Ovu razliku kvadrata rastavimo na faktore:

$$\left(\sqrt{y} - \sqrt{x}\right) \cdot \left(\sqrt{y} + \sqrt{x}\right) > 0.$$

Budući da su faktor $\sqrt{y} + \sqrt{x}$ i cijeli umnožak pozitivni, slijedi da je i $\sqrt{y} - \sqrt{x} > 0$, tj. $\sqrt{y} > \sqrt{x}$ što je i trebalo dokazati.

Dokažimo tvrdnju b). Ako je $\sqrt{x} < \sqrt{y}$, tada je $\sqrt{y} - \sqrt{x} > 0$ pa množeći obje strane nejednakosti s pozitivnim brojem $\sqrt{y} + \sqrt{x}$ dobivamo $y - x > 0$ što je i trebalo dokazati.

Samostalno dokažite da za treći korijen vrijedi slična tvrdnja, tj. da je $x < y$ ako i samo ako je $\sqrt[3]{x} < \sqrt[3]{y}$.

PRIMJER 5.

Usporedimo brojeve $7\sqrt{2}$ i 10.

Broj $7\sqrt{2}$ napišimo u obliku korijena: $7\sqrt{2} = \sqrt{7^2 \cdot 2} = \sqrt{98}$. Također imamo i $10 = \sqrt{100}$. Budući da je $98 < 100$, tada je $\sqrt{98} < \sqrt{100}$, tj. $7\sqrt{2} < 10$.

ZADATCI 1.1.

1. Korjenuj:

a $\sqrt{81}$ **b** $\sqrt{25600}$ **c** $\sqrt{0.0049}$ **d** $\sqrt{\dfrac{121}{4900}}$

e $\sqrt[3]{27}$ **f** $\sqrt[3]{0.064}$ **g** $\sqrt[3]{8000}$ **h** $\sqrt[3]{\dfrac{8}{125}}$.

2. Korjenuj: *

a $\sqrt{b^2 - 2b + 1}$ **b** $\sqrt{a^2 + 2ab + b^2}$ **c** $\sqrt{100 - 20x + x^2}$ **d** $\sqrt{49 + 14m + m^2}$.

3. Neka su a, b, x, y, z pozitivni brojevi. Djelomično korjenuj:

a $\sqrt{12x^3y}$ **b** $\sqrt{625a^5b^2}$ **c** $\sqrt[3]{54a^4b^8}$ **d** $\sqrt[3]{\dfrac{40x^5}{y^6z^{10}}}$.

4. Faktore ispred korijena ili samostalni broj unesi pod korijen i odredi koji je broj veći:

a 7 ili $4\sqrt{3}$ **b** $4\sqrt{5}$ ili 9 **c** $\sqrt{38}$ ili $2\sqrt{7}$

d $4\sqrt[3]{2}$ ili 5 **e** $4\sqrt[3]{3}$ ili $3\sqrt[3]{9}$ **f** $2\sqrt[3]{5}$ ili $\sqrt[3]{42}$.

* U zadatcima s općim brojevima smatramo da su izrazi pod korijenom takvog predznaka da je korijen dobro definiran.

5. Opiši promjenu polumjera kruga čija se površina

a povećala 9 puta **b** smanjila 16 puta **c** povećala 2 puta.

6. Bridovi se kvadra iz jednog vrha odnose kao $3:2:5$. Izračunaj oplošje kvadra ako mu je obujam $240\,\text{m}^3$.

7. Osni presjek valjka je kvadrat, a obujam mu je $6950\pi\,\text{cm}^3$. Izračunaj duljinu visine valjka.

8. Izračunaj:

a $\sqrt{x^3y^4}+2\sqrt{x^3y^2}+\sqrt{x^3}$ za $y>0$

b $\sqrt{a+1-\sqrt{2a}}\cdot\sqrt{a+1+\sqrt{2a}}$

c $\sqrt{x-\sqrt{x^2-4}}\cdot\sqrt{x+\sqrt{x^2-4}}$

d $(5+6\sqrt{7})^2$

e $(7-\sqrt{3})^2(52+14\sqrt{3})$

f $(\sqrt{2}-\sqrt{x})^2+(\sqrt{2}+\sqrt{x})^2$.

9. Koristeći Heronovu formulu za površinu trokuta: $P=\sqrt{s(s-a)(s-b)(s-c)}$, gdje je $s=\dfrac{a+b+c}{2}$, izračunaj površinu trokuta kojemu su zadane duljine stranica:

a $a=\sqrt{10}$, $b=\sqrt{20}$, $c=\sqrt{26}$

b $a=15$, $b=3\sqrt{58}$, $c=\sqrt{585}$

c $a=\sqrt{m+n}$, $b=\sqrt{n+p}$, $c=\sqrt{m+p}$.

10. Racionaliziraj nazivnik u razlomku:

a $\dfrac{2}{\sqrt{8}}$ **b** $\dfrac{1}{\sqrt{7}-\sqrt{3}}$ **c** $\dfrac{3+\sqrt{2}}{1+\sqrt{2}}$

d $\dfrac{x^3-xy}{x+\sqrt{y}}$ **e** $\dfrac{22}{2+\sqrt{3}-\sqrt{5}}$ **f** $\dfrac{3+\sqrt{6}-\sqrt{3}}{3+\sqrt{6}+\sqrt{3}}$.

11. Racionaliziraj:

a $\dfrac{1}{\sqrt{a}}$ **b** $\dfrac{1}{\sqrt{x+y}}$ **c** $\dfrac{1}{\sqrt{x}-\sqrt{y}}$ **d** $\dfrac{1}{a\sqrt{b}-b\sqrt{a}}$

e $\dfrac{\sqrt{x}-\sqrt{y}}{\sqrt{x}+\sqrt{y}}$ **f** $\dfrac{1}{\sqrt{\sqrt{x}-1}}$ **g** $\dfrac{a^2-4}{\sqrt{a^2+6}+\sqrt{10}}$ **h** $\sqrt{\dfrac{\sqrt{a}-\sqrt{b}}{\sqrt{a}+\sqrt{b}}}$.

12. Racionaliziraj nazivnik u razlomku:

a $\dfrac{5}{\sqrt[3]{25}}$ **b** $\dfrac{2}{6+\sqrt[3]{4}}$ **c** $\dfrac{1}{2+\sqrt[3]{a}}$

d $\dfrac{1+\sqrt[3]{x}}{1-\sqrt[3]{x}}$ **e** $\dfrac{1}{\sqrt[3]{16}+\sqrt[3]{4}+1}$ **f** $\dfrac{1}{\sqrt[3]{a^2}+\sqrt[3]{2ab}+\sqrt[3]{4b^2}}$.

13. Koliko je:

a $\sqrt{4+\sqrt{7}}-\sqrt{4-\sqrt{7}}$

b $\sqrt{8+2\sqrt{7}}+\sqrt{8-2\sqrt{7}}$

c $\sqrt{16+2\sqrt{39}}-\sqrt{16-2\sqrt{39}}$

d $\sqrt{7+4\sqrt{3}}+\sqrt{7-4\sqrt{3}}$?

14. Izračunaj vrijednost funkcije $f(x)=2x^2-x+4$ ako je

a $x=\sqrt{6}$ **b** $x=4+3\sqrt{2}$ **c** $x=\dfrac{2}{\sqrt{7}-1}$ **d** $x=\dfrac{\sqrt{5}}{\sqrt{3}-\sqrt{2}}$.

15. Pojednostavni:

a $\dfrac{1}{\sqrt{x}-3}-\dfrac{6}{x-9}$

b $\left(\dfrac{1}{3\sqrt{x}-\sqrt{y}}-\dfrac{1}{3\sqrt{x}+\sqrt{y}}\right)\cdot(9x-y)$

c $\dfrac{16a^2-1}{2\sqrt{a}+1}:\left(1+\dfrac{4\sqrt{a}}{(2\sqrt{a}-1)^2}\right)$

d $\dfrac{4}{a+2\sqrt{a}+1}:\left(\dfrac{\sqrt{a}}{\sqrt{a}-1}+\dfrac{\sqrt{a}}{\sqrt{a}+1}-\dfrac{2\sqrt{a}}{a-1}\right)$

e $\left(\left(\dfrac{\sqrt{x}}{\sqrt{y}}-\dfrac{\sqrt{y}}{\sqrt{x}}\right):(\sqrt{x}+\sqrt{y})+\dfrac{\sqrt{x}}{\sqrt{y}}-1\right)\cdot\dfrac{\sqrt{y}}{1+\sqrt{x}}$

f $\left(\left(\dfrac{8}{9-x}-\dfrac{3-\sqrt{x}}{2\sqrt{x}+6}\right):\dfrac{\sqrt{x}-7}{2(\sqrt{x}+3)}-1\right)^{-1}\cdot\dfrac{4}{\sqrt{x}-3}.$

1.2. Korijeni

ISTRAŽI!

S pomoću programa dinamičke geometrije nacrtaj graf funkcije $f(x)=x^n$ za bar desetak vrijednosti prirodnog broja n. Opiši sličnosti i razlike tih grafova. Ako je zadana vrijednost funkcije, primjerice $f(x)=100$, kako odrediti argument x za razne eksponente n?

Drugi i treći korijen nenegativnog broja a su nenegativna rješenja jednadžbe $x^2=a$ i $x^3=a$. Promotrimo još neke slične jednadžbe.

PRIMJER 1.

Riješimo jednadžbu $x^4=16$.

Jednadžbu napišimo u obliku $x^4-16=0$ i rastavimo na faktore izraz na lijevoj strani. Tako dobivamo $(x-2)(x+2)(x^2+4)=0$.

Umnožak je jednak nuli ako i samo ako je jedan od faktora jednak 0, tj. ili je $x-2=0$ ili $x+2=0$ ili $x^2+4=0$. Rješenja prvih dviju jednadžbi su $x_1=2$, $x_2=-2$, dok treća jednadžba nema rješenja jer je $x^2+4>0$ za svaki $x\in\mathbb{R}$.

Dakle, jednadžba $x^4=16$ ima dva realna rješenja: $x_1=2$, $x_2=-2$. Pozitivno rješenje 2 zovemo **četvrti korijen** broja 16 i označavamo ga s $\sqrt[4]{16}$.

PRIMJER 2.

Nađimo sve pozitivne realne brojeve x za koje vrijedi $x^5=243$.

Kad jednadžbu napišemo u obliku $x^5-243=0$, izraz na lijevoj strani treba rastaviti na faktore. Pri tome koristimo formulu

$$x^n-y^n=(x-y)\left(x^{n-1}+x^{n-2}y+x^{n-3}y^2+\ldots+x^2y^{n-3}+xy^{n-2}+y^{n-1}\right)$$

koja se lako dokazuje množenjem izraza na desnoj strani.

Budući da je $243 = 3^5$, imamo:

$$0 = x^5 - 3^5 = (x-3)\left(x^4 + 3x^3 + 9x^2 + 27x + 81\right).$$

Taj je umnožak jednak 0 ako je ili $x - 3 = 0$ ili $x^4 + 3x^3 + 9x^2 + 27x + 81 = 0$.

Iz prve jednadžbe dobivamo $x = 3$. Drugu jednadžbu ne zadovoljava nijedan pozitivan broj jer kad u izraz $x^4 + 3x^3 + 9x^2 + 27x + 81$ uvrstimo pozitivan broj, cijeli je zbroj pozitivan.

Dakle, početna jednadžba $x^5 = 243$ ima jedno pozitivno rješenje $x = 3$ koje nazivamo **peti korijen** iz 243 i označavamo $\sqrt[5]{243}$.

Općenito, definicija n-tog korijena iz broja a glasi:

n-ti korijen

***n*-ti korijen** nenegativnog broja a je nenegativan broj čija je n-ta potencija jednaka a, tj. n-ti korijen iz a, $a \geqslant 0$, nenegativno je rješenje jednadžbe

$$x^n = a.$$

Oznaka za n-ti korijen iz a je $\sqrt[n]{a}$ i kao što vidimo iz definicije, vrijedi

$$(\sqrt[n]{a})^n = a.$$

$$(\sqrt[n]{a})^n = a$$

Može se pokazati da je n-ti korijen iz a jedinstven, tj. da jednadžba $x^n = a$ ima jedno jedino nenegativno rješenje.

Da bismo to pokazali, riješit ćemo jednadžbu $x^n = a$ grafički. U istom koordinatnom sustavu nacrtat ćemo grafove funkcija $f(x) = x^n$ i $g(x) = a$ i promotriti gdje se sijeku. Apscisa točke presjeka je rješenje jednadžbe.

Prvo promotrimo situaciju kad je n paran prirodan broj.

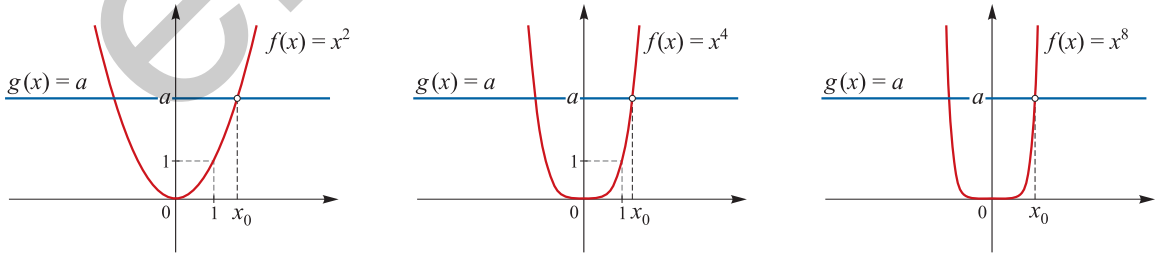

Graf funkcije $f(x) = x^n$ (n paran) ima oblik sličan paraboli. Pravac $y = a$, $a > 0$ siječe graf od f u dvije točke. Jedna od njih ima pozitivnu apscisu x_0, a druga $-x_0$. Dakle, pozitivno rješenje jednadžbe $x^n = a$ (n paran, $a > 0$) postoji i jedinstveno je.

Promotrimo situaciju kad je n neparan prirodni broj.

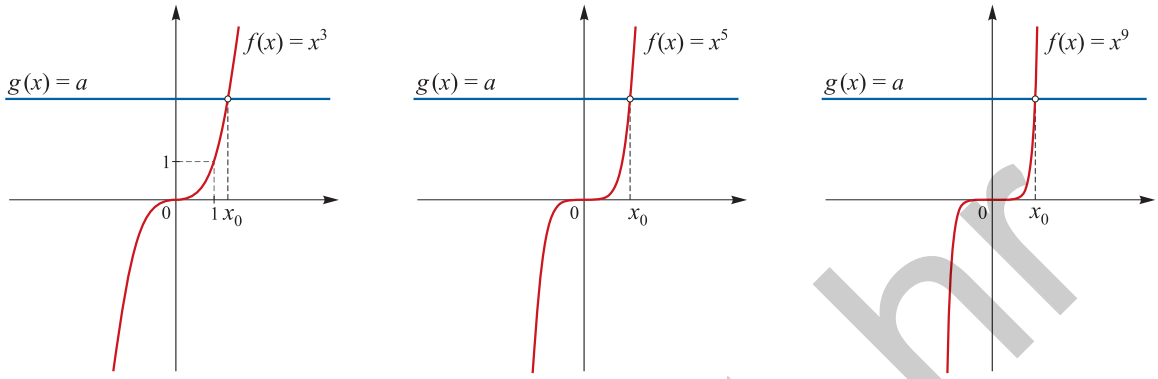

Pravac $y = a$ siječe graf od f u samo jednoj točki, tj. i u ovom slučaju $x^n = a$ ima rješenje i ono je jedinstveno.

Promatrajući prethodne slike, možemo izvesti zaključke što se događa kada je a negativan broj. U slučaju kada je n paran, pravac $y = a$, $a < 0$ ne siječe graf, tj. jednadžba $x^n = a$ nema rješenja, dakle, n-ti korijen iz negativnog broja ne postoji za parni n. Ali ako je n neparan, tada pravac $y = a$ siječe graf od f, tj. jednadžba $x^n = a$ ima rješenja, tj. n-ti korijen iz negativnog broja postoji. Tako je $\sqrt[3]{-8} = -2$ jer je $(-2)^3 = -8$, a $\sqrt[5]{-1024} = -4$ jer je $(-4)^5 = -1024$ itd.

ZADATCI 1.2.

1. Izračunaj i obrazloži dobivene rezultate:

a $\sqrt[4]{16}$ **b** $\sqrt[4]{81}$ **c** $\sqrt[4]{256}$ **d** $\sqrt[4]{625}$ **e** $\sqrt[5]{32}$ **f** $\sqrt[6]{64}$

g $\sqrt[10]{1024}$ **h** $\sqrt[6]{1\,000\,000}$ **i** $\sqrt[5]{100\,000}$ **j** $\sqrt[6]{15\,625}$ **k** $\sqrt[7]{128}$ **l** $\sqrt[n]{a^n}$, $a \geqslant 0$.

2. Izračunaj i obrazloži dobivene rezultate:

a $\sqrt[4]{\frac{625}{2401}}$ **b** $\sqrt[4]{\frac{625}{256}}$ **c** $\sqrt[5]{\frac{10\,000}{243}}$ **d** $\sqrt[5]{\frac{1}{7776}}$ **e** $\sqrt[6]{\frac{15\,625}{64}}$ **f** $\sqrt[10]{\frac{1}{1024}}$.

3. Izračunaj:

a $\sqrt[4]{0.0016}$ **b** $\sqrt[4]{0.0001}$ **c** $\sqrt[4]{0.0625}$ **d** $\sqrt[5]{0.00032}$ **e** $\sqrt[5]{0.00001}$ **f** $\sqrt[7]{0.0000128}$.

4. Izračunaj:

a $\sqrt[3]{-1}$ **b** $\sqrt[3]{-64}$ **c** $\sqrt[5]{-32}$ **d** $\sqrt[5]{-243}$.

5. Ako su a i b pozitivni brojevi, izračunaj:

a $\sqrt[5]{a^{10}b^5}$ **b** $\sqrt[4]{(2a+b)^{12}}$ **c** $\sqrt[7]{\frac{1}{a^{14}}}$ **d** $\sqrt[5]{(a-2b)^{20}}$.

6. Korijeni se s pomoću džepnog računala računaju upotrebom tipki $\sqrt[x]{\ }$ ili x^y. Ako se upotrebljava tipka x^y, tada se za n-ti korijen iz x stavlja da je $y = \frac{1}{n}$. Izračunaj s pomoću džepnog računala i

rezultat zaokruži na tri decimale:

a $\sqrt[5]{5}$ **b** $\sqrt[12]{24}$ **c** $\sqrt[9]{63}$ **d** $\sqrt[4]{0.1}$.

7. Riješi jednadžbe u skupu $\mathbb{R}$:

a $x^4 - 625 = 0$ **b** $64x^6 - 1 = 0$ **c** $32x^5 - 243 = 0$.

1.3. Računanje s korijenima

Kao što za kvadratne i treće korijene postoje neka pravila koja olakšavaju račun, tako i za n-te korijene postoje slična pravila. Navedimo prvo svojstva množenja i dijeljenja korijena.

Ako su a i b nenegativni realni brojevi i $b \neq 0$, tada za svaki $n \in \mathbb{N}$ vrijede svojstva

$$\sqrt[n]{a} \cdot \sqrt[n]{b} = \sqrt[n]{ab}, \qquad \frac{\sqrt[n]{a}}{\sqrt[n]{b}} = \sqrt[n]{\frac{a}{b}}.$$

Dokaz svojstva za umnožak vrlo je sličan dokazu za kvadratni korijen. Treba pokazati da je broj $\sqrt[n]{a} \cdot \sqrt[n]{b}$ rješenje jednadžbe $x^n = ab$. Potenciramo li taj broj i upotrijebimo li svojstva potencija, imamo

$$(\sqrt[n]{a} \cdot \sqrt[n]{b})^n = (\sqrt[n]{a})^n \cdot (\sqrt[n]{b})^n = a \cdot b,$$

pa je time pokazano da $\sqrt[n]{a} \cdot \sqrt[n]{b}$ zadovoljava jednadžbu $x^n = ab$ te prema definiciji n-tog korijena slijedi da je $\sqrt[n]{a} \cdot \sqrt[n]{b} = \sqrt[n]{ab}$. Dokaz za n-ti korijen kvocijenta provedite samostalno.

Jasno je da ova pravila vrijede i za umnoške u kojima se pojavljuje više od dvaju faktora, tj. za nenegativne brojeve a_1, $a_2, \ldots, a_k$ vrijedi

$$\sqrt[n]{a_1} \cdot \sqrt[n]{a_2} \cdot \ldots \cdot \sqrt[n]{a_k} = \sqrt[n]{a_1 a_2 \ldots a_k}.$$

PRIMJER 1.

Izračunajmo $\sqrt[n]{a^n}$ i $\sqrt[n]{a^{-n}}$, $a > 0$, $n \in \mathbb{N}$.

$$\sqrt[n]{a^n} = \sqrt[n]{\underbrace{a \cdot a \cdot \ldots \cdot a}_{n \text{ faktora}}} = \underbrace{\sqrt[n]{a} \cdot \sqrt[n]{a} \cdot \ldots \cdot \sqrt[n]{a}}_{n \text{ faktora}} = (\sqrt[n]{a})^n = a. \text{ Dakle, } \sqrt[n]{a^n} = a.$$

Budući da je $a^{-n} = \dfrac{1}{a^n}$, vrijedi

$$\sqrt[n]{a^{-n}} = \sqrt[n]{\frac{1}{a^n}} = \frac{\sqrt[n]{1}}{\sqrt[n]{a^n}} = \frac{1}{a} = a^{-1},$$

te je $\sqrt[n]{a^{-n}} = a^{-1}$.

U svim zadatcima u kojima se pojavljuju opći brojevi a, b, $c, \ldots, x$, y, z smatramo da su izrazi pod znakom korijena nenegativni.

PRIMJER 2.

Ako su a, b, x pozitivni brojevi, izračunajmo $\sqrt[4]{\frac{16a^4b^8}{81x^{12}}}$.

$$\sqrt[4]{\frac{16a^4b^8}{81x^{12}}} = \frac{\sqrt[4]{16a^4b^8}}{\sqrt[4]{81x^{12}}} = \frac{\sqrt[4]{16}\cdot\sqrt[4]{a^4}\cdot\sqrt[4]{b^4}\cdot\sqrt[4]{b^4}}{\sqrt[4]{81}\cdot\sqrt[4]{x^4}\cdot\sqrt[4]{x^4}\cdot\sqrt[4]{x^4}} = \frac{2\cdot a\cdot b\cdot b}{3\cdot x\cdot x\cdot x} = \frac{2ab^2}{3x^3}.$$

PRIMJER 3.

Djelomično korjenujmo izraz $\sqrt[3]{\frac{125x^6y^8}{16a^{-5}b}}$.

$$\sqrt[3]{\frac{125x^6y^8}{16a^{-5}b}} = \frac{\sqrt[3]{5^3\cdot x^6\cdot y^6\cdot y^2}}{\sqrt[3]{2^3\cdot 2\cdot a^{-3}\cdot a^{-2}\cdot b}} = \frac{\sqrt[3]{5^3}\cdot\sqrt[3]{x^6}\cdot\sqrt[3]{y^6}\cdot\sqrt[3]{y^2}}{\sqrt[3]{2^3}\cdot\sqrt[3]{2}\cdot\sqrt[3]{a^{-3}}\cdot\sqrt[3]{a^{-2}}\cdot\sqrt[3]{b}}$$

$$= \frac{5\cdot x^2\cdot y^2\cdot\sqrt[3]{y^2}}{2\cdot a^{-1}\cdot\sqrt[3]{2\cdot a^{-2}b}} = \frac{5x^2y^2}{2a^{-1}}\sqrt[3]{\frac{y^2}{2a^{-2}b}}.$$

PRIMJER 4.

Neka su a i b nenegativni brojevi. Unesimo pod znak korijena $2a\sqrt[4]{3a^2b}$.

Kako je $2a = \sqrt[4]{(2a)^4}$, imamo $2a\sqrt[4]{3a^2b} = \sqrt[4]{(2a)^4}\cdot\sqrt[4]{3a^2b} = \sqrt[4]{(2a)^4\cdot(3a^2b)}$
$= \sqrt[4]{2^4\cdot a^4\cdot 3\cdot a^2\cdot b} = \sqrt[4]{48a^6b}$.

PRIMJER 5.

Izračunajmo $4\sqrt[3]{8x^7y} - 5\frac{x}{y}\sqrt[3]{27x^4y^4} + 10x^2y^{-2}\sqrt[3]{\frac{1}{8}xy^7}$.

Budući da je $\sqrt[3]{8x^7y} = \sqrt[3]{2^3}\cdot\sqrt[3]{x^6}\cdot\sqrt[3]{xy} = 2x^2\sqrt[3]{xy}$, $\sqrt[3]{27x^4y^4} = \sqrt[3]{3^3}\cdot\sqrt[3]{x^3}\cdot\sqrt[3]{y^3}\cdot\sqrt[3]{xy} = 3xy\sqrt[3]{xy}$ i $\sqrt[3]{\frac{1}{8}xy^7} = \sqrt[3]{\frac{1}{8}}\sqrt[3]{y^6}\sqrt[3]{xy} = \frac{1}{2}y^2\sqrt[3]{xy}$, imamo

$$4\sqrt[3]{8x^7y} - 5\frac{x}{y}\sqrt[3]{27x^4y^4} + 10x^2y^{-2}\sqrt[3]{\frac{1}{8}xy^7}$$
$$= 4\cdot 2x^2\sqrt[3]{xy} - 5\frac{x}{y}\cdot 3xy\sqrt[3]{xy} + 10x^2y^{-2}\cdot\frac{1}{2}y^2\sqrt[3]{xy}$$
$$= 8x^2\sqrt[3]{xy} - 15x^2\sqrt[3]{xy} + 5x^2\sqrt[3]{xy} = -2x^2\sqrt[3]{xy}.$$

Vidjeli smo već da je $\sqrt[n]{a^n} = (\sqrt[n]{a})^n = a$ za $a \geqslant 0$. Sljedeće tvrdnje govore o općenitoj situaciji.

Ako je a pozitivan realan broj, onda vrijede svojstva

$$\sqrt[n]{a^m} = \sqrt[np]{a^{mp}}, \quad n, p \in \mathbb{N},\ m \in \mathbb{Z}$$

$$(\sqrt[n]{a})^p = \sqrt[n]{a^p}, \quad n \in \mathbb{N},\ p \in \mathbb{Z}$$

$$\sqrt[n]{\sqrt[m]{a}} = \sqrt[nm]{a}, \quad n, m \in \mathbb{N}.$$

Dokaz. Označimo sa x n-ti korijen iz a^m, tj. $x = \sqrt[n]{a^m}$. Tada je $x^n = a^m$. Iz $x^n = a^m$ slijedi $(x^n)^p = (a^m)^p$, tj.

$$x^{np} = a^{mp}.$$

Dakle, za x vrijedi da je np-ta potencija broja x jednaka broju a^{mp} pa prema definiciji korijena np-ti korijen iz a^{mp} je upravo broj x, tj. $x = \sqrt[np]{a^{mp}}$ ili kad se vratimo u početne oznake $\sqrt[n]{a^m} = \sqrt[np]{a^{mp}}$. Time je dokazana prva tvrdnja.

Drugu tvrdnju dokazujemo upotrebom pravila za množenje korijena.

$$(\sqrt[n]{a})^p = \underbrace{\sqrt[n]{a} \cdot \sqrt[n]{a} \cdot \ldots \cdot \sqrt[n]{a}}_{p \text{ faktora}} = \underbrace{\sqrt[n]{a \cdot a \cdot \ldots \cdot a}}_{p \text{ faktora}} = \sqrt[n]{a^p}.$$

Samostalno pokažite da ova tvrdnja vrijedi i za $p \leqslant 0$.

Pri dokazu treće tvrdnje uvedimo oznaku

$$x = \sqrt[n]{\sqrt[m]{a}}.$$

Dakle, x je n-ti korijen iz $\sqrt[m]{a}$, pa je $x^n = \sqrt[m]{a}$. Odavde čitamo da je x^n m-ti korijen iz a, pa je $(x^n)^m = a$. No, kako je $(x^n)^m = x^{nm}$, slijedi $x^{nm} = a$, pa je x jednak nm-tom korijenu iz a, tj. $x = \sqrt[nm]{a}$, čime je tvrdnja dokazana. ◀

PRIMJER 6.

Ako su $a, b \geqslant 0$, pojednostavnimo korijen $\sqrt[20]{32a^{15}b^{35}}$.

➡ Uočimo da je $32 = 2^5$, $a^{15} = a^{3\cdot 5}$ i $b^{35} = b^{7\cdot 5}$ te iskoristimo prvo svojstvo $\sqrt[n]{a^m} = \sqrt[np]{a^{mp}}$:

$$\sqrt[20]{32a^{15}b^{35}} = \sqrt[20]{2^5a^{3\cdot 5}b^{7\cdot 5}} = \sqrt[4\cdot 5]{(2a^3b^7)^5} = \sqrt[4]{2a^3b^7}.$$

PRIMJER 7.

Svedimo na zajednički korijen i pojednostavnimo $\sqrt[3]{a^2b} \cdot \sqrt[4]{a^3b^5} \cdot \sqrt[6]{a^{-1}b^{-2}}$, $a, b > 0$.

➡ Budući da je 12 najmanji zajednički višekratnik brojeva 3, 4 i 6, sve ćemo korijene svesti na 12-ti korijen.